

PARSHAT VAYEIRA

Baruch Taub <baruchtaub120@gmail.com>

1. בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק א - ב

(א) וַיֵּרָא אֵלָיו יְקוֹק בְּאַלְגֵי מִמְרָא וְהוּא יֹשֵׁב פְּתַח־הָאֵקֶל כְּהֵם קִיּוֹם

2. רש"י בראשית פרשת וירא פרק יח פסוק א..2

באלוני ממרא - הוא שנתן לו עצה על המילה, לפיכך נגלה עליו בחלקו

3. גור אריה

"ויהי ביום השלישי וישא עיניו וירא", שלא יאמרו הממו וערכבו כדלקמן¹. ועוד יש לפרש מפני שענר אשכול וממרא היו בעלי ברית אברהם (לעיל י, ג), ודרך בעלי ברית שלא יעשה האחד שום דבר בלא דעת חברו, שצריך להמלך בריו, ולא שהוא מחוייב לעשות מה שיאמר לו חברו, אלא שאין רשאי לעשות בלא דעתו, ואחר כך יעשה מה שירצה, ולפיכך הוצרך להמלך בהם מפני הברית לבר, והשתא לא הוי דבר נגד כבוד המקום אחר שהחויב מצד הברית:

¹ הוא שנתן לו עצה על המילה. ותימה שאברהם יבקש עצה על המילה (קושיס הר"ט), ונראה לומר שעשה זה כדי שלא יאמרו שאברהם עשה בלא עצה, ואילו היה שואל עצה — והיו נותנים לו טעם ועצה שלא למול — היה שומע שלא למול, לכך שאל עצה ושומע דבריהם, ואחר כך היה מל, והשתא כל העולם יאמרו אחר ששאל עצה ושמע דברי המוחין² — ואפילו הכי עשה, ולא יוכלו לומר שהממו הקב"ה ולא ידע אברהם מה לעשות. ומזה הטעם נאמר בעקידה (ר' להלן כ, ד)

4. אמת ליעקב בראשית פרשת וירא פרק כב פסוק יב

(יב) כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת וגו'

הנה מצינו כמה פעמים במקרא דמושג "ירא אלקים" נאמר על המתרחק מרציחה, עיין לעיל [כ' פי"א]: ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני, וכן לקמן בפרשת מקץ [מ"ב פי"ח]: זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא. עוד מצינו בפרשת שמות [א' פי"ז] ותיראן המילדות את האלקים גו' ותחיין את הילדים. וכן בפרשת כי תצא [כ"ה פי"ח]: אשר קרך בדרך ויזנב בך גו' ולא ירא אלקים [ועיי"ש באונקלוס]. ולפ"ז י"ל דזהו ביאור הפסוק הכא, דאף שידעתי כי אתה רחוק מרציחה משום שאתה ירא אלקים, אף על פי כן לא חשכת את

ומה⁴⁶ שמקשים העולם מדוע נודע זה רק עכשיו ולא מקודם כשהפיל עצמו לאור כשדים, נראה מוכרח מזה דיותר קשה לאדם למסור בנו להריגה מלמסור את עצמו, כי אם מוסר את בנו להריגה הוא צריך לחיות עם הכאב כל ימי חייו, ולכן עכשיו שעשה אברהם את זה נודע לנו בוודאות כי ירא אלקים הוא

5. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: השב אשת האיש מכל מקום, ודקא אמרת: הגוי גם צדיק תהרוג, הלא הוא אמר לי אחותי היא והיא גם היא אמרה אחי הוא! נביא הוא, וכבר לימד; אכסנאי שבא לעיר, על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו, או על עסקי אשתו שואלין אותו, אשתך היא? אחותך היא? מכאן לבן נח שנהרג, שהיה לו ללמוד ולא למד

6. משנה ראשונה

שנהרג שהיה לו ללמוד ולא למד, ופירש"י שהיה לו ללמוד דרך ארץ ולא למד, ע"ש. ולכן אע"פ שגויים אינם מצווים במצות קדוש ה' ולא שייך אצלם "יהרג ואל יעבור" (רמב"ם הל' מלכים פ"י ה"ב), מ"מ סברת "מאי חזית דדמא דידך סומק טפיי" שייכת גם בבני נח כי סברא זו היא שכלית, ובני נח מחוייבים בכל המצוות השכליות וכל זה בכלל מצות "דינים" של בני נח, שיתקנו הנהגות ישרות בעולם, ולכן אם אינם מתבוננים ולומדים כדי לעשות הטוב והישר חייבים מיתה, כשאר שש מצוות בני נח.³²

ט"ז, מ"ט. הנה זה היה עון סדם אחותך גאון

שבעת לחם וגו' ויד עני ואביון לא החזיקה.

²⁷ אף שלפני מתן תורה עדיין לא נתנה מצות צדקה,²⁸ מ"מ נתבעו על זה אנשי סדם כי אפי' גוים חייבים לדעת דברים בסיסיים מתוך התבוננות פשוטה בבריאה,²⁹ והחויב של צדקה וחסד עם הנצרך והנזקק הוא קיום העולם.³⁰ וכן מצינו לגבי אבימלך שאמרו חז"ל (ב"ק צ"ב ע"א) אכסנאי שבא לעיר על עסקי אכילה ושתייה שואלין אותו או על עסקי אשתו שואלין אותו וכו', מכאן לבן נח

וטענה ב' – שבני נח מצווים על ג"ע, וזה מה שאמר "וחטאתי לאלקים".

והנה רש"י תחלת חומש בראשית הקשה מדוע התחילה התורה מ"בראשית ברא א-להים", היה לתורה להתחיל מ"החדש הזה לכם", ותירץ משום "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" כו' הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו וכו', עיי"ש. אבל כל הפרשיות מ'לך-לך' עד 'בא' עדיין אינו מובן מדוע הוצרכה התורה להאריך בכל זה, וע"ז לכ' לא תירץ רש"י כלום.

אבל לפמש"כ נר' שבאמת על פרשיות אלו לא קשה כלל,³⁴ דמהסיפורים האלו אנו למדים מה צריכה להיות הנהגת האדם ע"פ היושר והדרך ארץ. ודבר זה אפשר לתבוע אפי' מהגויים, כי אע"פ שמצוות לא ניתנו להם, אבל אעפ"כ לחיות על פי יושר זה יכול כל אחד אם הוא רק רוצה בזה, ולכן נתבעו אנשי סדום ואבימלך, ודו"ק.

כי האלקים עשה את האדם *ישר ומהתבוננות פשוטה בבריאה יכול לדעת מה מוטל עליו, וכאן על פי היושר היה מוטל על אברהם להשתדל להציל את לוט, כי אברהם הרגיש את עצמו כאחראי לשלומו של לוט מכיון שהרץ אביו מת בכבשן משום שאמר שהוא מאמין באלקי אברהם. ולכן ע"פ היושר (מענטשליכקייט) הוכרח אברהם להריק את חניכיו ולרדוף אחר המלכים. ועיין עוד מש"כ בבראשית י"ד י"ד ד"ה וישמע אברם.

וע"פ יסוד זה נר'³⁵ דאם יש לחולה ברירה אם לאכול בשר אדם או בשר נבלה, יש לו לאכול את בשר הנבלה, ולא את בשר האדם כי פשוט שמנועים אנו מאכילת בשר אדם (קניבליזם), ואין איסורו מן התורה אלא מן השכל הישר.³⁶

ונראה שכך היו האבות מתנהגים. דהנה, אילו היה אברהם שואל שאלה הלכתית אם חייב לרדוף אחרי המלכים כדי להציל את לוט, בודאי היה נענה שהוא פטור, דהא אין אדם מחויב להכניס את עצמו בספק סכנה בכדי להציל את חברו בכהאי גוונא.³³ אלא מה שעשה כן אברהם הוא משום שהאבות נקראו ישרים (ע"ז כ"ה ע"א), והיינו שכל הנהגתם היתה, לא על פי דיני התורה, אלא על פי השכל הישר.

כי האלקים עשה את האדם ישר ומהתבוננות פשוטה בבריאה יכול לדעת מה מוטל עליו, וכאן על פי היושר היה מוטל על אברהם להשתדל להציל את לוט, כי אברהם הרגיש את עצמו כאחראי לשלומו של לוט מכיון שהרץ אביו מת בכבשן משום שאמר שהוא מאמין באלקי אברהם. ולכן ע"פ היושר (מענטשליכקייט) הוכרח אברהם להריק את חניכיו ולרדוף אחר המלכים. ועיין עוד מש"כ בבראשית י"ד י"ד ד"ה וישמע אברם.

וכן התנהג יוסף, דהנה במעשה של יוסף ואשת פוטיפר הוא טען אליה (בראשית ל"ט ח'-ט'): "הן אדני לא ידע אתי מה בבית וכל אשר יש לו נתן בידי: איננו גדול בבית הזה ממני ולא חשך ממני מאומה כי אם אותך באשר את אשתו ואיך אעשה הרעה הגדלה הזאת וחטאתי לאלהים". ונר' שיש כאן שתי טענות: טענה א' – שבני נח מצווים על הדינים לחקוק חקים ומשפטים מיוסדים על אדני השכל שיש לכל בני אנוש מכח היותם נבראים בצלם אלוקים, וכל דבר שהוא כנגד השכל הוא עבירה על המצוה של 'דינים'. וזה מה שאמר לה "ואיך אעשה הרעה הגדולה" וגו' – טענה שכלית.

35. כיום ה' מרחשון תשל"ג התרסק מטוס בגובה הרי האנדים בדרום אמריקה. חלק מהנוסעים שרדו את ההתרסקות ובלית ברירה אכלו את בשרם של אלו שנהרגו כמשך יותר מחדש עד שנמצאו. העולם אז רעש מהמעשה הזה, אולם היו כאלה שאמרו שאין באכילת בשר אדם כל איסור שהוא. רבינו לא נחית למצב של פיקוח נפשות שהיה שם, אלא על עצם הדבר הגיב (ועי' בשרות ממעמקים ח"ד סי' כ"ג).